

AKTİF VATANDAŞLIK VE TOPLUMA KATKIDA BULUNMA

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

“...İyilik ve takvâ üzerinde yardımlaşın; günah ve düşmanlık üzerinde yardımlaşmayın. Allah’tan korkun; çünkü Allah’ın azabı çok şiddetlidir.” (Maide, 5/2)

Muhterem Müslümanlar! Hutbemiz, **Aktif vatandaşlık ve topluma katkıda bulunma** hakkındadır.

Kur’an-ı Kerim, insanı yeryüzünde sorumluluk sahibi bir varlık olarak tanımlar. Bu sorumluluk, sadece bireysel ibadetlerle sınırlı bir kulluk değil; yoksulu gözetmek, yetimi korumak, yardımlaşma ve dayanışmayı canlı tutmak, zulmü önlemek gibi, doğrudan sosyal hayata yönelik çok yönlü bir görev bilincidir. Mümin Kur’an’ın çizdiği bu çerçevede, kendi kurtuluşunu gözetmesi gerektiği gibi, yaşadığı çevrenin huzuruna da katkıda bulunmak zorundadır.

Yüce Allah, Âl-i İmrân sûresinde “**İçinizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülükten sakındıran bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.**” Buyurarak, inananları kolektif bir sosyal bilince teşvik eder. (Âl-i İmrân, 3/10) Bu ayet toplumda bir kesimin; daima iyilikle oturup kalkmasını, eğitimin ve öğretimin bütün yollarını kullanarak toplumda iyiliği yaygınlaşması gerektiğini bildirir ve bunu yaptıklarında da kurtuluşa ereceklerini müjdeler.

Kur’an, insanı “**yeryüzünde halife**” olarak tanımlar. (Bakara, 2/30) Müslümanlar, yaşadıkları toplumlarda **aktif vatandaşlıkla**, eğitimle, sosyal yardımlaşma faaliyetleriyle,

evre duyarlılığı ve diyalogla bu vazifeyi çağımıza uygun olarak temsil etmelidirler.

Konuyla alakalı bir başka ayette, başkalarına faydalı olmanın **insanın değer ölçüsü** olduğu belirtilerek “**Her ne iyilik yaparsanız, Allah katında onu bulursunuz.**” buyrulur. (Bakara, 2/110) Bu ayete göre, kişinin yaptığı iyilikler asla kaybolmayacak ve Mevlâ kendine yakışır keyfiyette mutlaka bunların karşılığını verecektir.

Kur’ân-ı Kerîm, inananlara sadece iyilik yapın demekle kalmaz, iyiliğin neler olduğunu ve nasıl yapılacağını da detaylı bir şekilde anlatır. Bakara, 2/177. âyet, müminin yönünü kibleye çevirmesinin tek başına iyilik ve takva ölçüsü olamayacağını bildirir. Esas olan, iman edilen değerlere sadık kalma ve ahlaki değerleri hayata yansıtmaktır. **Gerçek iyilik**; bilginin inanca, inancın da eyleme dönüşmesiyle, bireyin sadece Rabbine değil insanlığa karşı da sorumluluk taşımasıyla mümkün olur. İşte bu, Kur’an’ın tarif ettiği hakiki iyiliğin özüdür.

Hazreti Peygamber’in (s.a.s) hayatının; toplumun her kesimiyle ilgilenme, zayıfın elinden tutma, yetimi kollama, yaşlıya hürmet gösterme, hastayı ziyaret etme, ihtiyacı olana yetişme gibi sosyal dayanışma ve katkı örnekleriyle dolu olduğu görülür. Bu örnekler, hem İşlam’ın aktif vatandaşlık anlayışının en güzel şekliyle uygulamasını hem de insanı merkeze alan adalet ve merhamet medeniyetinin çekirdeğini oluşturur.

Konu ile alakalı en kapsamlı hadis ise şudur: “**İnsanların en hayırlısı, insanlara en faydalı olanıdır.**” (Kenzü’l-Ummal, h.

43157) Üzerinde dikkatlice düşünüldüğünde bu Peygamber beyanı, Müslümanların aktif vatandaşlık bilinci içinde yaşadıkları toplumda **din, ırk, cinsiyet, meslek ayrımı gözetmeden** insanlara faydalı olmalarını tavsiye etmektedir. Müslümanlarla Mekke müşriklerinin ilişkilerinin son derece gergin olduğu sırada inen Ayeti kerime de iyiliği, insaf ve adaleti emrediyor. **“Dininizden ötürü sizinle savaşmayan, sizi yerinizden, yurdunuzdan etmeyen kâfirlere gelince, Allah sizi, onlara iyilik etmeden, adalet ve insaf gözetmeden menetmez. Çünkü Allah âdil olanları sever.”** (Mümtehhine, 60/8)

Efendimiz sahabileriyle birlikte olduğu bir zamanda, işaret parmağıyla orta parmağını, aralarını biraz aralayarak **“Ben ve yetimi himâye eden kimse cennette şöylece beraber bulunacağız”** buyurmuştur. (Buhârî, Talâk 25, Edeb 24) Yetimler toplumun en kırılgan, en mahzun ve yerine göre en çok yardıma muhtaç bireyleridirler. **-günümüzde annesi veya babası hapiste olan çocuklar da yetim hükmündedirler-** Efendimiz (s.a.v.) bu beyanıyla, yaşadığımız toplumlarda yardıma ve bakıma muhtaç insanlara karşı duyarlı olmaya, onlara el uzatmaya bizleri teşvik etmektedir.

Aktif vatandaşlık, sadece topluma olumlu katkılar sağlayan davranışlardan ibaret değildir. Kötülöklere engel olmak, yaşanan olumsuzluklara karşı duyarsız kalmamak da bu kapsamda ele alınabilir. Şu hadis kötölükleri engellemenin de bir yükümlölük olduğunu vurgulamaktadır: “Sizden kim bir kötölük görürse onu eliyle değıştirsın, buna gücü yetmezse diliyle değıştirsın, buna da gücü yetmezse kalbiyle değıştirsın.

- Yani; kötülüğe taraftar olmasın, ona karşı tavır belirlesin ve hem zulmedeni hem de zulme maruz kalanı ondan kurtarmaya çalışsın- bu, imanın en zayıf derecesidir.”
(Müslim, İmân, 78)

Toplumda yanlışlara karşı duyarlı davranmak ve sorumluluk üstlenmek sadece yöneticilerin ya da ilim ehlinin görevi değildir. Her birey yaşadığı çevrenin huzurundan da çöküşünden de sorumludur. Peygamber Efendimiz bu hususu bir gemi misali ile veciz bir şekilde anlatmaktadır: “Allah’ın koyduğu sınırları gözeten ile çiğneyenlerin durumu, bir gemiye binmiş, kura ile bir kısmı üst kata, diğer kısmı alt kata yerleştirilmiş topluluğa benzer. Alt katta olanlar su ihtiyaçlarını karşılamak için yukarıya çıkıp durunca, ‘Biz kendi yerimizde bir delik açsak, yukarıdakilere zarar vermeden işimizi görürüz’ derlerse ve yukarıdakiler onları bu fikirlerinden alıkoymazsa -geminin altında açılan delikten dolayı- hepsi helâk olur. Ama mâni olurlarsa hepsi kurtulur.”
(Buhârî, Şirket, 6)

İslam âlimleri toplum huzurunun ancak; insanların birbirlerini tanımaları, farklı inanç kültür ve düşünceye sahip insanlar arasında köprüler kurmaları, herkesi kendi konumunda kabul etmeleri ve insanlık ortak paydasında buluşmalarıyla mümkün olacağına inanmışlardır.

Bu noktada Hazreti Yusuf’un ailesini Mısır’a yerleştirmesinde **entegrasyon** açısından alacağımız dersler vardır. O, ahlakı, oluşturduğu sevgi, hoşgörü ve diyalog atmosferi ile iyi bir entegrasyon örneği olmuştur. Öncelikle kendini her seviyeden insana sevdirmiş, idarecilerin

konumlarına, yerli halkın örf ve âdetlerine karşı saygılı davranmış, halkın faydasını ve idarenin hassasiyetlerini gözetmiştir. İdarede söz sahibi olduğunda, halka âmirane ve baskıcı yaklaşmamış ve onlara asimile olma endişesi yaşatmamıştır. Hazreti Hz. Yusuf (aleyhisselâm); hep ihsan duygusuyla hareket etmiş, gönüllere girerek insanları kazanmaya çalışmış, bölgeyi ıslah etmiş, kıtlık gibi çok önemli bir felaketi çözmüş, yaşadığı onca olumsuzluklara rağmen hiçbir zaman tevekkülünü yitirmemiş, asla isyan etmemiş, küsüp darılmamış ve geleceğe hep ümitle bakmıştır.

O halde bizim vazifemiz de; hiç bıkmadan, yorulmadan içinde yaşadığımız topluma ve çevreye faydalı olmaya, ümitle gayret etmektir. Ümitler artıp yayıldıkça dua gibi kabule karîn hâle gelir. Öyleyse hep ümitle oturup kalkmalı ve bir an olsun Allah'ın rahmetinden, affından, yardımından ümit kesmemeli...